

של אבן וזקני בית אב היו ישגין שם ומפתחות העזרה בידם ופרחי כהנה איש כמותו בארץ כמו שביארנו במשנה ראשונה של תמיד, ואמר אתר כן שמקום היה שם אמה על אמה שבו טבלא של שיש וטבעת היתה קבועה בה ישלשל המפתחות תלויה באותה טבעת וכשהגיע זמן הנעלה הגביה את הטבלא מן הטבעת ונטל את המפתחות מן השלשלת ונעל הכתן מבפנים פי' שמנעליהן היו עשויים בדרך שאפשר לנעול בפנים המנעול שבחוץ, ובן לוי ישן לו מבחוץ גמר מלנעול החזיר את המפתחות לשלשלת ואת הטבלא למקומה ונתן כמותו עליה וישן לו ואם אירע קרי באחד מהן יוצא והולך לו במסבה ההולכת תחת הבירה ונרות דולקין מכאן ומכאן עד שמגיע לבית הטבילה וחוזר לו כמו שפירשנו בתמיד ב ור' א ליעזר בן יעקב אומר שאין טבול יום הולך לבית המוקד אלא יוצא במסבה שתחת התיל ויוצא להר הבית והולך לו בטדי והוא שער הצפוני מהר הבית כמו שפירשנו למעלה, ואין הלכה כמותו אלא בתנא קמא.

הפרק השני בע"ה

דברי חכמים

והוא נמשך לסדר תכונת הבית, ואמר שיהר הבית והוא הר המוריה והוא ההר שהעזרה בתוכו והוא כלו מוקף חומה סביב ההר במישור שלפניו ורחבה גדולה היתה בין החומה להר, ואמר על הר זה שהיה כלו חמש מאות אמה על חמש מאות אמה, רבו מן הדרום כלומר שהמקום הפנוי שמצד הדרום גדול יותר מן המקום הפנוי של שאר הרוחות, ושני לו לענין זה המזרח ושלישי לו לענין זה הצפון, ומיעוטו מן המערב ונמצא שהרוחק שבין חומת הר הבית והעזרה לצד דרום גדול מן הרוחק שביניהם מצד המזרח ורוחק שביניהם מצד המזרח גדול מן הרוחק שביניהם מצד המערב ומקום שהיה רוב מדתו שם היה רוב תשמישיו כל הנכנסין להר הבית וכ"ו פי' כבר ביארנו שכל ההר היה מוקף חומה ושערים בכל צדדיו כמו שבארנו בפרק ראשון, ואמר שכל הנכנסים בהר הבית באי זה שער שיהיה נכנסין דרך ימין כלומר שאם נכנס מצד המזרחי שהוא השער הגדול הולך

א. פירוש חדש שהטבעת היתה בטבלא לצד פנים. ב. פ"א מ"א. ג. ברור שחסר כאן "מצד הצפון ורוחק שביניהם מצד הצפון גדול מן הרוחק שביניהם". ד. בכ"י מסומן משנה ב' לר"ם.

לו לצד שער המדי שהוא בצפון וכן בכל צד שיכנס בו, חוץ ממי שארעו
אי זה דבר כגון שחם ושלום נתגדה וצריך להרחיק^א עצמו או אירעו אבל ואינו
מתערב עם השמחים ומתוך כך היה מקיף לשמאל וכשרואין בו כך האחרים
שואלין מה לך מקיף לשמאל ואם הוא משיב שאני אבל אף הם משיבים
השוכן בבית הזה ינתמך ואם משיב שאני מנודה אף הם משיבים
השוכן בבית הזה יתן בלכם ויקרבוך דברי ר' מאיר ואמר לו
ר' יוסי אם כן עשיתו כאלו עברו עליו את הדין כלומר שעשו לו
שלא כהונן אלא כך אומרים לו השוכן בבית הזה יתן בלבך לשמוע
דברי הביריך ויקרבוך וכן הלכה.

המשנה השניה לפנים ממנה פורג כלומר לפניו מתחמת הר
בית הקף אתר כעין שבכה נקרא פורג בגובה עשרה טפחים ושלש
עשרה פרצות היו שם שפרצום מלכי יון וחזרו וגדרום וגזרו
כנגדם שלש עשרה השתחוואות ר"ל שכל שיהא האדם מגיע באחת מאותם
הפרצות ישתחוה ויודה על כריתת מלכות יוֹג לפנים ממנו ר"ל לפנים
מן הסורג הקף אחר הנקרא חיל והם כותלים בגובה עשר אמות והוא
היה ברגלי ההר עד שכל לפנים מן החיל אין שום מהלך אלא דרך מעלה
ההר בשפוע^ה והבנינים שבו עולים לפי מעלה ההר ונמצאו הבנינים כל שלפנים
מחברו גבוה מחברו וזה שאמר ושתיים עשרה מעלות היו שם פירוש
הוא שלפנים מן החיל מיד היתה עזרת נשים^ו והיו בתחלת מעלה ההר שנים
עשר מעלות שבהם עולים לעזרת נשים רום כל מעלה חצי אמה ושולחה
חצי אמה ומשם ואילך היה כל קרקע עזרה זו שזה ונמצא קרקע עזרת נשים
גבוה מעל קרקע החיל שש אמות, ואמר אתר כן דרך כלל שכל המעלות
שהיו במקדש בשעור זה ר"ל רומן חצי אמה וארכן חצי אמה ונראה
שאין גורסין בה חוץ משל אולם שאף של אולם כן כמו שיתבאר.^ח
ונתגלגל אתר כן לבאר שכל הפתחים שהיו שם גבהם עשרים
אמה ורחבן עשר אמות חוץ משל אולם שהיה גבהו ארבעים ורחבו
עשרים, וכן שכל הפתחים היו להם דלתות חוץ משל אולם שלא

א. צ"ב דהלא בדרכו פוגע עם היוצאין ואין כאן הרחקה. ג. בכ"י מסומן "משנה ג' לר"ם".
ג. בכ"י מסומן משנה ד' לר"ם. ד. כפ"י הר"ם פ"א מ"ה ולפ"ו אין צורך
להקיף בחצי עגול מלת "גובהו" שברמב"ם הל' בית הבחירה פ"ה ה"ג ונ"ל שהקיפוהו משום שכ'
שם בפ"ו ה"א "עד סוף החיל" א"כ משמע שמקום רחב ה' אבל כבר כ' התוי"ט במתני' שלרמב"ם
שניהם נקראו חיל. ה. זה שלא ברמב"ם שם פ"ו ה"א שכ' סוף החיל מהלך בשוה ועיין במאירי
יומא ט"ז א' ד"ה כל ונראה שסותר דבריו כאן ושם פסק כרמ"ם (וכבר כתבתי בתמיד פ"ג מ"ב
הערה ז' שבמס' אלו לא רצה רבינו לפסוק הלכה עיי"ש) ואינו ברור לי, ולפי רבינו כיון שהחומה
לבדה נקראת חיל לק"מ מ"ש בתפא"י אות כ"ג. ו. ר"ל שהמעלות דין עזרת נשים להם ועיין
ברמב"ם שם. ז. בספרינו גרסין לה ולפי גרסת רבינו אי"צ להגיה בפ"י הר"ם הגהת שטמ"ק וגם
בפ"י הר"ם שבכ"י זה כתוב שמעלת האולם רום מעלה חצי אמה ושולחה חצי אמה ועיין כ"מ הל' בית
הבחירה פ"ו ה"א. ח. לקמן פ"ג מ"ב.